



## Lentegeuren - 2007

Uitgave van de Vereniging Vrienden van Het Bewaarde Land

## Lieve Lezers,

Het leek wel lente, afgelopen winter. Door het zachte weer is de lente ook extra vroeg van start gegaan. De padden zijn vroeg op pad gegaan, er bloeien al veel bloemen en er zingen al veel vogels. Ze staan vast van plan om deze lente veel nakomelingen te krijgen.

In dit nummer krijg je alvast een voorproefje van al dat moois. Straks bloeit de kleine veldkers weer, waarvan de blaadjes zo naar peper smaken. Natuurlijk zijn er ook weer een aantal natuurbladen van Ton Lommers, ditmaal over goeie groeigrond en knappe knoppen.

Maar we kijken ook nog even terug. Op de jaarlijkse winterwandeling die we met een flinke groep maakten in Meijendel. En op herinneringen en belevenissen van enkele kinderen in Het Bewaarde Land.

Dick de Vos / Nachtegaal

**Oproep aan kinderen** : Laat dit Praatstokje vooral ook aan grote mensen zien, want zij kunnen nu een echte Wachterstraining volgen! (zie blz. 4)

Aan dit nummer werkten mee :

Marjanne Addink, Gerrit Jan de Bruijn, Ton Lommers, Boris van Oirschot, Mari Verstegen, Aad de Vette en Dick de Vos.

Om druk- en verzendkosten te besparen willen wij meer gebruik gaan maken van e-mail. Stuur een e-mail naar [vrienden.bewaarde.land@planet.nl](mailto:vrienden.bewaarde.land@planet.nl)  
Als je het Praatstokje voortaan alleen nog per e-mail wilt ontvangen kun je dat meteen ook aangeven.

Heb je een leuk verhaal, foto of gedicht uit Het Bewaarde Land? Stuur je kopij naar [vrienden.bewaarde.land@planet.nl](mailto:vrienden.bewaarde.land@planet.nl)

Mooie dag

De zon komt nu op  
Het wordt een mooie dag  
Ik heb er zin in

Siderende slang

Het **Praatstokje** is een uitgave van de Vereniging Vrienden van Het Bewaarde Land, Clara Visserplaats 1 2331 BN te Leiden.

Word jeugdlid door € 7,50 over te maken op giro 4868724. Volwassenen betalen € 17,50. Donateurs elk bedrag.  
[vrienden.bewaarde.land@planet.nl](mailto:vrienden.bewaarde.land@planet.nl)

# Bewaarde Land-kinderen zorgzamer voor plant en dier

Kinderen die in Het Bewaarde Land zijn geweest, hebben een veel positievere houding ten opzichte van de natuur dan kinderen die er niet geweest zijn. Ook zijn ze zorgzamer voor planten en dieren en is hun kennis van de natuur duidelijk toegenomen. Dat zijn de voorlopige resultaten van een vergelijkingstudie tussen twee groepen kinderen uit Noord-Brabant.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit van Utrecht en stond onder leiding van Chris van Koppen, hoogleraar Natuur- en Milieueducatie aldaar. De onderzoekers wilden weten wat de effecten van het HBL-programma zijn op de kinderen. In het onderzoek is een 150-tal kinderen die Het Bewaarde Land bezochten, vergeleken met een vergelijkbaar aantal kinderen die dat niet hadden gedaan. De resultaten zijn zeer overtuigend. Het rapport wordt binnenkort integraal op internet geplaatst op <http://www.phys.uu.nl/~hetwiel>

## Winterwandeling in Wassenaar

Ruim 20 mensen kwamen af op de winterwandeling in Meijendel. Daar waren, behalve de Wassenaarse wachters Merel en Buizerd, ook Zwarte Specht uit Baarn bij aanwezig.

Gelukkig waren er ook veel kinderen, dus we konden lekker de lanceerboom proberen, bessen eten, blinddoekspelletjes spelen met je ouders.

En na afloop aten we natuurlijk kruidensoep. Die hadden we zelf gemaakt met wat er nog te vinden was. Het was bovendien prachtig weer, dat hielp ook mee om er een fantastische dag van te maken.



## Snoepjes uit de natuur: Kleine Veldkers

Als je er maar oog voor hebt, geeft de natuur je voortdurend snoepjes. Niet alleen in de herfst of de zomer, maar al heel vroeg in het jaar. Neem nou de Kleine Veldkers. Een klein plantje, dat je dus gemakkelijk over het hoofd ziet, maar met een des te pittiger smaak. Het groeit overal in Nederland op paden en muren, op zand en woeste grond.

In mei schiet de hoofdstengel naar boven, met kleine witte bloemetjes. Rondom de stengel ontspringen allerlei takjes met aan twee kanten kleine ronde blaadjes. Om die blaadjes gaat het.

Je kunt gewoon opeten. Het smaakt scherp, een beetje als peper, maar tegelijk ook zoet en mild. Je kunt de blaadjes ook meenemen in een salade doen. Echt heel lekker is het om ze tussen je boterham met kaas te stoppen.

P. S. Let wel op waar je ze plukt. Heeft er geen hondje overheen gepiest?

**OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - O**

### Word wachter!

Ouders, verzorgers, juffen, meester, opa's en oma's opgelet! Dit voorjaar start er weer een wachterstraining. Wachter word je namelijk niet zomaar.

Allereerst moet je veel van kinderen houden. We hebben afgesproken dat wie kinderen stom vindt, geen wachter mag worden.

Dan moet je natuurlijk de spelletjes leren die je met kinderen kunt doen. Ook moet je weten wat je moet doen om kinderen te boeien voor de natuur, hoe je ze over een drempel kan helpen en hoe je ze kunt laten kijken, luisteren, proeven, kortom genieten van de natuur.

Verder is het niet erg als je niet weet hoe alle bomen of vogels heten. Dat is iets voor uit de boekjes: wij geven ze altijd zelf een naam.

De cursusdagen zijn:

In Boxtel : op 3 april, 17 april, 24 april : bel Mari Verstegen, 0411 - 661086

In Leiden : op 12 april, 19 april, 26 april : bel Hugo Bakker, 071 - 5123891

In Baarn : op 12 april, 19 april, 24 april : bel Agnes Meijs, 035 - 6838766

**PROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPROEP - OPR**



**Kleine veldkers :**  
Links de hele plant,  
midden de vruchtjes  
(een foto van héél  
dichtbij) en rechts  
één los blaadje.



- - - - - o o O o - - recepten van vrouw Fleur - - o O o o - - - - -

### **Houtlijm**

Vrouw Fleur hoorde laatst dat ze houtlijm kon maken van kastanjeknoppen. Pluk de knoppen aan het einde van de winter, pel ze en leg de schubben in weinig terpentijn. Goed roeren en een dag laten staan. Dan de schubben eruithalen. Wat overblijft wordt na enkele dagen echte houtlijm. Zou het werken met zowel de Tamme kastanje als de Paardekastanje? Doe je wel voorzichtig met de boom?

### **Grassap**

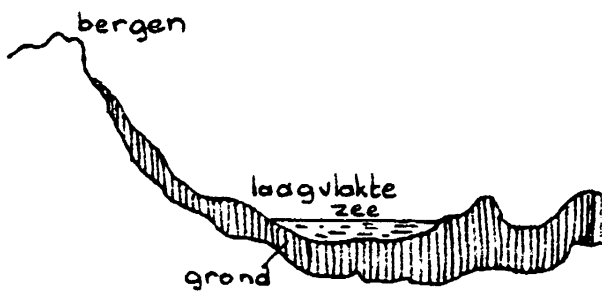
Heb je je vader wel eens met een grasspriet in zijn mond zien kauwen? Het kost wat tijd om te verzamelen maar is heel gezond. Verse stengels tot 5cm zijn het lekkerste. Pureren in de keukenmachine of in de vijzel. Evt. op smaak brengen met een beetje citroen of thee van zetten.

### **Bieslook of Daslook**

Look is oud-Nederlands voor ui. Daarom smaakt bieslook naar ui. In het bos van Vrouw Fleur groeit geen bieslook, maar wel Daslook. Grote velden staan er nu in het Leidse Cronesteijn, stinkend naar knoflook. Daslook is een lekker en heel gezond kruid. Je eet het gewoon zo, als sla of met kwark op het brood. Pluk je niet te veel want Daslook is een beschermde plantensoort.

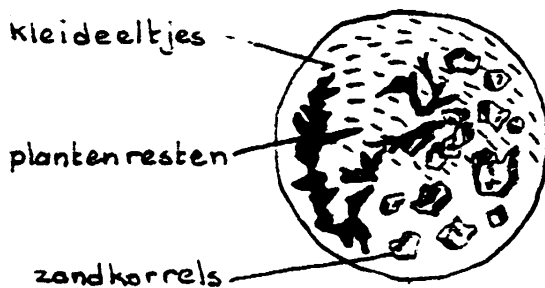
- - - - - o o O o - - recepten van vrouw Fleur - - o O o o - - - - -

# GOEDE GROEIGROND !



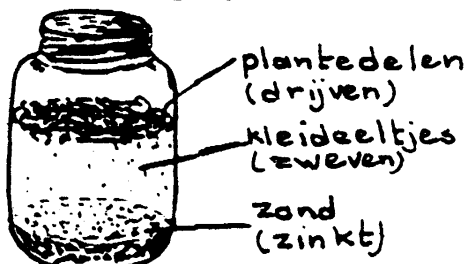
De aarde wordt bedekt door een losse laag, de grond. In Nederland is die laag tientallen meters dik.

Hieronder zie je een beetje tuingrond sterk vergroot getekend.

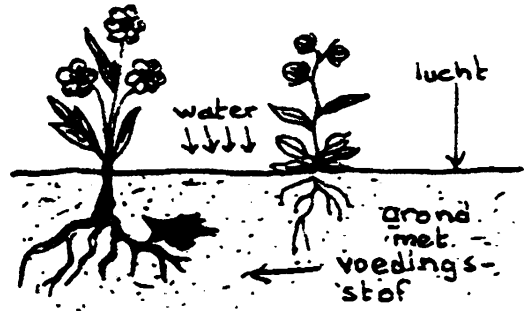


De grond van Nederland bestaat uit miljarden heel kleine 'steentjes', die voor een groot deel door rivieren uit de bergen hierheen zijn gebracht.

Wederom wat tuingrond in een potje met water en we laten het een tijdje staan.

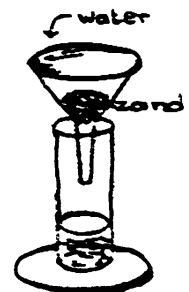


Tuingrond bestaat uit twee soorten, 'steentjes': zand en klei en verder veeloude plantendelen: humus.



In de grond groeien planten. De wortels hebben nodig: lucht, vocht en voedingsstof. Goede tuingrond kan daarvoor zorgen.

In zuiver zand zakt water heel snel weg. Voedingsstoffen, die tussen het zand zitten, zakken mee: zand is droog en voedselarm.



Boven klei blijft het water liggen. De voedingsstoffen verdwijnen niet in de diepte, maar er kan geen lucht bij de wortels komen.



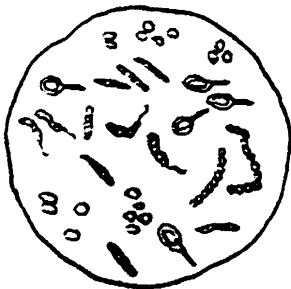
De beste tuingrond is een mengsel waarin veel zand, veel klei en veel humus zit.



Grond bestaat niet alleen uit 'steentjes' en plantenresten; er leven ook veel dieren en microscopisch kleine wezentjes.

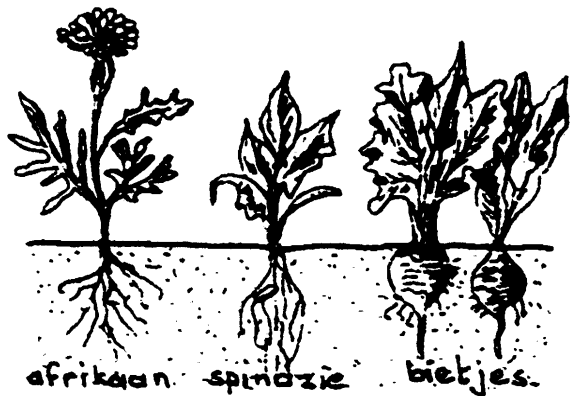
In het bos leven boven de grond bomen, kruiden, plantenetende dieren en vleesetende dieren.

In de grond vind je de wortels van bomen en kruiden. Verder leven er bijvoorbeeld mollen, regenwormen en miljarden bacteriën en andere kleine wezentjes.



De bacteriën ruimen de resten van dode planten en dieren op. Zó komen er weer voedingsstoffen in de grond

Waarvan leven bacteriën in de bosgrond? Wat moet je doen om ze ook in tuingrond te krijgen?



Wij kweken groenten, bloemen en tal van andere planten. Waarvoor doen we dat?

We willen oogsten.



Wat blijft er dan in de grond over?



Gebeurt dat in het bos ook? Neen: daar komt alle afval aan de grond ten goede.

Omdat we de oogst weghalen moeten we tuingrond regelmatig mesten.



# NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIEUW

## **Landelijk Paaskamp in Haps**

In het Paasweekend (7, 8 en 9 april) gaan we weer overheerlijk zelf gekneed en gebakken brood maken, voedzame maaltijden bereiden boven het kampvuur, zingen, trommelen, wandelen, wild speuren en genieten van de lente.

Na de uitnodiging die is verstuurd op 13 januari is het meteen storm gelopen op de inschrijving van Haps. We zitten inmiddels aan onze tax van 55 personen totaal. Had je nog héééél graag willen komen, maar was je een beetje langzaam met beslissen, dan heb je nog de kans om op de reservelijst te komen.

Contactpersoon Agnes Meijs : [a.meijs.bwlq@hetnet.nl](mailto:a.meijs.bwlq@hetnet.nl)

## **Vriendendag Meijendel**

Op za 2 juni is er een Vriendendag in Meijendel. We gaan eens luisteren welke vogels er dan nog zingen. Bezoekers kunnen met korting het nieuwe vogelboek kopen 'Vogelzang in beeld', geschreven door wachter Nachtegaal (normale prijs € 4,95, nu € 3,95). Natuurlijk gaan we ook langs alle bekende plekken zoals de Waterplaats, de K-boom en de T-boom.

## **Vooraankondiging: Met je vrienden de boot in!**

Op 22 en 23 september komen Baarn en Leiden elkaar tegemoet! Al lang was het idee om een gezamenlijke Vriendendag te organiseren voor de Bewaarde Landen van het Gooi en de Duin- en Bollenstreek. Halverwege de beide Landen ligt een mooi plassengebied: de Nieuwkoopse Plassen. Daar houden we een roeitocht. De dappersten komen op de fiets, maar wie met de auto wil komen, is ook welkom. Er is de mogelijkheid om te overnachten op een natuurkampeerterrein. Zet het alvast in je agenda.

Iedereen is welkom, Wachters, kinderen, ouders, en Vrienden natuurlijk. De kosten worden gezamenlijk gedeeld.

Meer informatie volgt. Info : [vrienden.bewaarde.land@planet.nl](mailto:vrienden.bewaarde.land@planet.nl)

## **Bewaarde Land DVD**

De prachtige DVD met een filmpje over Het Bewaarde Land is te bestellen door € 6,50,- over te maken op giro 9280823 tnv. Vereniging Natuurbeleving Gooi- en Eemland, Hilversum o.v.v. DVD. Je krijgt het dan zo snel mogelijk thuisgestuurd.

# S - NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIEUWS - NIE



# Bewaarde belevenissen

Verlagen van kinderen van de Petrus-school uit het Bewaarde Land in Boxtel.

## **Rode Peper, Justin, element Vuur**

Rode peper: "omdat als je het eet, sta je werkelijk in brand"

Wens voor je boom: "Dat hij ooit een echtgenoot vindt en leuk en fijn trouwt"

Heel erg leuk en gezellig. Ik heb al best veel geleerd en het was een keer iets anders. Normaal is hert enige leuke dat we iets langer mogen buitenspelen of schoolreisje of gym, en dit is iets veel leukers. Ik vind het jammer dat het maar 3 keer zijn. Ik heb nog geen dieren gezien alleen een hagedis en Lotte heeft een uilenbal gevonden en we hebben heel veel leuke spelletjes gedaan.

Het was heeeeeeeeeeeeeeeeeeeel leuk. We hebben langs een touw gelopen. Het was leuk, je moest stil zijn en je had een blinddoek om. Je hoorde allemaal vogels heel goed. Eind.

## **Waterval, Femke, element Water**

Zou je op deze plek boom willen zijn? "Nee, maar ik wil wel vaak bij hem zijn als mens."

Heeft jouw boom een geheim? "Nee, hij vertelt mij echt alles"

Beschrijf een avontuur die jouw boom heeft beleefd.: "De wachter vertelde dat je een lievelingsboom mocht kiezen. Ik liep langs een kleine lieve boom en een grote. Ik twijfelde erg. Toen zag ik jou, je was groot, mooi en bedekt met een dikke laag groen"

Eerst stonden Vrouwtje Fleur en de wachters ons al op te wachten. Toen gingen de groepjes met hun wachters spelletjes doen en in de bomen klimmen en als je nog niet wist hoe dat moest werd dat uitgelegd. We leerden hoe je brandnetels kan eten en welke planten nog meer. We hebben hele mooie paddestoelen gezien op het laatst nog soep gegeten van de kruiden die we zelf gevonden hebben. Het was super

## **Groene dolfijn, Jari, element Water**

Het was héél leuk! En leerzaam. We hebben gesnoept van schapenzuring en doofnetel. Ons groepje was water. We hadden ook nog in een boom geklommen. We hadden ook nog aan bomen geroken en een spel gedaan met een nepkonijn. De kinderen moesten sluipen en het konijn pakken maar er was een papakonijn

en die bewaakte het konijn. We hebben ook nog een t-shirt gekleurd. Het was een super leuke dag.

### **Sluwe vos, Teun, element Lucht**

We zijn naar het BL geweest en het was héééééél leuk. We hadden soep gegeten en brandnetels, zuring en leuke spelletjes gedaan. En we hebben een hagedisje gezien en de geboorte van een spin. We hebben diertjes in het water gekeken en het was super, super, super, super, super, super leuk.

### **Wortel, Lucas, element Aarde**

Heb je een wens voor jouw boom: "dat je op een knopje drukt dat in de boom zit en dat dan opeens een computer tevoorschijn komt".

### **Vuurelfje, Lotte, element Vuur**

Het was heel gezellig we hadden in bomen geklommen, spelletjes gedaan, t-shirtjes gehad en soep gegeten en eetbare planten en bladeren en brandnetelsnoepjes. We hebben waterspinnen gevangen en we mochten vuurnamen verzinnen



### **Lieveheersbeestje, Lieve, element Lucht**

We moesten wachter koekoek vinden op je gehoor. Toen we er waren gingen we veel beestjes vangen. Er waren veel muggen en ik had een pluimmug gevangen en er was een salamandertje. Toen gingen we kruiden zoeken. Je kon zelfs bloemen eten en we hadden een soort appel opengesneden en daar zat een larve in en toen liepen we weer terug en de soep was klaar.

Er was een heel lang touw en je moest met je ogen dicht langs een touw lopen en de ene keer ging die door een boom heen en de andere keer er onder door dus je moest goed voelen.

### **Bosbesje, Nadine, element Lucht**

Eerst moesten we beestjes vangen en ik had een tijgerspin gevangen. Toen moesten we opdrachten doen zoals naar de hemele staren. Toen gingen we beestjes vangen in de rivier en toen gingen we eten en toen gingen we spelletjes doen en die waren leuk. Toen gingen we terug naar Vrouwtje Fleur en daar maakten we onze t-shirtjes en toen kregen we brandnetelsoep. Het was lekker. Toen moesten we zingen en dan gingen we met de auto's weg en ik heet Bosbesje.

# Bijna-ongeluk in Het Bewaarde Land in Meijendel

(van onze speciale verslaggever)

Tijdens een zware storm in december liet de oude boom achter de tent in het Bewaarde Land een flinke tak vallen. Precies op de plek waar jarenlang de keet van Vrouw Fleur had gestaan.

Nog maar kort daarvoor had Dolfijn besloten om haar keet te verplaatsen. De boom gaf wel veel beschutting, maar daardoor ook te veel schaduw voor de zonnepanelen op de keet. Wij vonden het heel lief van de oude boom om te wachten tot de keet was verplaatst.

Het is een oude boom en de wond ligt er nog lelijk bij. Kom hem eens moed inspreken als je weer eens in het Bewaarde Land bent. Op de tak kunnen kinderen nu trouwens heerlijk klimmen, daar genieten bomen van.



# KNAPPE KNOPPEN !

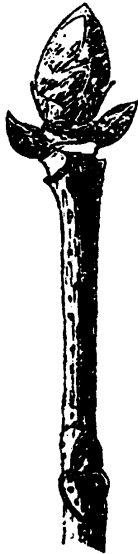
Als in het voorjaar de boomknoppen uitlopen, dan komt er een compleet takje met bladeren en (soms) bloemen tevoorschijn.

Hoe zachter de winter was, hoe vroeger de knoppen uitlopen.

Bij de paardenkastanje is dat goed te zien.

Houd één bepaalde tak in de gaten.

Op welke data zie je dit voorjaar het volgende:



**1**  
De knoppen zijn nog dicht, maar kleven en glimmen op .....



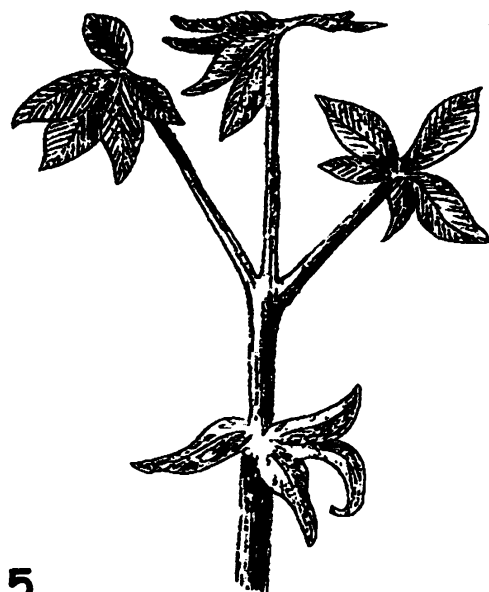
**2**  
De knoppen zwellen op. De bruine knopschubben schuiven uit elkaar op .....



**3**  
De knoppen zijn open. Er is een groen takje met opgevouwen haringe blaadjes te zien op .....



**4**  
De blaadjes gaan uit elkaar, maar zijn nog niet helemaal open op .....



**5**  
De blaadjes zijn gestrekt en de knopschubben vallen af op .....